

Regeringen
Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

Ankom
1997 -09-
LRF Juridiska Byrån

Regeringens uppdrag 1996-03-14 till Länsstyrelsen att snarast utreda och lämna förslag ang. renbetesfrågan i Härjedalen och Dalarna
(Io96/1512)

Regeringen uppdrog den 14 mars 1996 åt Länsstyrelsen i Jämtlands län att mot bakgrund av pågående rättsprocesser om rätt till renbete på viss mark snarast utreda och lämna förslag till hur nödvändig tillgång på renbete skall kunna åstadkommas för Handölsdalens, Idre, Mittådalens och Tännäs samebyar.

Länsstyrelsen har drivit uppdraget som framgår av bilagda redovisning. Av redovisningen och tidigare avgiven muntlig information framgår parternas ståndpunkter och hur komplicerad frågan är.

Länsstyrelsen konstaterar att det inte varit möjligt att nå fram till ett förslag som parterna kunnat acceptera varför ärendet härmed överlämnas tillsammans med redovisning av hur frågan hanterats.

Kristina Persson
Landshövding

Tage Levin
Länsråd

LÄNSSTYRELSEN
Jämtlands län
Länsrådet

REDOVISNING

Datum
1997-09-03

Dnr (anges vid skriftväxling)
352-2882-96

Regeringens uppdrag 1996-03-14 till Länsstyrelsen att snarast utreda och lämna förslag ang. renbetesfrågan i Härjedalen och Dalarna (Jo96/1512)

Bakgrund

Svegs tingsrätt förklarade genom dom den 21 februari 1996 att någon av avtal oberoende rätt till bete med ren till förmån för Handölsdalens, Mittådalens, Tåssåsens och Tännäs samebyar samt Idre nya sameby inte belastar en lång rad fastigheter inom Hede, Lillhårdals, Linsells, Tännäs, Vemdalens, Ytterhogdals, Alvros, Ängersjö och Överhogdals socknar, allt inom Härjedalens kommun.

Samebyarna har överklagat domen till Hovrätten i Sundsvall.

Vid *Mora tingsrätt* pågår civilrättslig process om rätt till renbete mellan markägare och Idre nya sameby rörande marker inom Älvdalens kommun.

Uppdraget

Regeringen uppdrog den 14 mars 1996 åt Länsstyrelsen att mot bakgrund av pågående rättsprocesser om rätt till renbete på viss mark snarast utreda och lämna förslag till hur nödvändig tillgång till bete skall kunna åstadkommas för Handölsdalens, Idre, Mittådalens, Tåssåsens och Tännäs samebyar.

Anspråken på statsbudgeten får inte öka i anledning av de kostnader som kan uppkomma.

På framställning av Länsstyrelsen medgav *regeringen* genom beslut den 6 juni 1996 att Länsstyrelsen får disponera *högst 500 000 kr* av de under samefonden särredovisade s. k. Stensjömedlen för de kostnader som föranleds av uppdraget.

Medlare utses

Länsstyrelsen har sett det som sin uppgift att skapa bästa möjliga förutsättningar för arbetet och har därför inte velat ge direktiv som skulle verka försvårande för en lösning av frågan. En av utgångspunkterna har således varit att ge parterna själva frihet att planera och driva arbetet. Länsstyrelsen har dock funnit det lämpligt att utse en utredare som i egenskap av medlare kunde ta initiativ till

kontakter dels mellan parterna och Länsstyrelsen dels lämna förslag om lämpliga åtgärder till Länsstyrelsen.

Till utredare i förhandlingsarbetet utsåg Länsstyrelsen genom beslut den 29 april 1996 förre landstingsrådet *Ivar Johansson*, Höglunda, Stugun.

Samebyarna har sedermera genom skrivelse den 28 augusti 1996 meddelat att det fortsatta förhandlingsarbetet inte kan föras vidare i en förtroendefull anda under Johanssons ledning och begärt att han skall befrias från uppdraget. I det läget begärde Johansson att få bli entledigad från uppdraget.

Johansson hann genomföra två överläggningar med parterna jämte ett antal enskilda samtal. I sin redogörelse för arbetet (1996-10-05) uppger *Johansson* att "den vilja till lösning på problemen som jag har mött i de enskilda samtal som jag haft återspeglades aldrig vid de två överläggningar som jag deltog i där parterna deltog med 'full representation'."----"Det fanns inte tillräcklig vilja och ansvar för att det skulle leda till en fortsatt fruktsam dialog." *Johansson* uppger sammanfattningsvis att frågan går att lösa: "Men för detta krävs ett större lokalt ansvarstagande."

Johanssons redogörelse redovisas i bilaga 1.

Det fortsatta förhandlingsarbetet

Efter *Johanssons* entledigande har ansvaret för det fortsatta förhandlingsarbetet på Länsstyrelsen anförtrotts länsrådet *Tage Levin* med biträde av chefen för rennäringsenheten, *Bengt Ekendahl*.

Flera möten har hållits med parterna gemensamt men också var för sig. Vid några tillfällen har även Landshövdingen deltagit. Härutöver har ett stort antal kontakter tagits med ombuden för parterna.

Inför ett gemensamt möte i Sveg den 18 februari 1997 har *Länsstyrelsen* skickat ut en promemoria (1997-02-11) till parterna, avsedd som ett diskussionsunderlag vid mötet. Av promemorian framgår att Länsstyrelsens inriktning på det fortsatta arbetet har varit att åstadkomma lokala avtal om renbetet, i första hand i Härjedalen. Detta har förutsatt förhandlingar mellan berörda samebyar och skifteslag. Länsstyrelsens har sett det som angeläget att omgående påbörja sådana förhandlingar, inte minst för att stoppa det penningutflöde som nu sker i den pågående hovrättsprocessen. Länsstyrelsen har förklarat sig beredd att medverka i sådana förhandlingar i önskvärd utsträckning och ge uppgiften högsta prioritet.

Av promemorian framgår även att Länsstyrelsen anser att frågan om
att exproprierar vinterbetesmarker i Härjedalen nu bör avföras ur
diskussionen,
att möjligheten att "skriva bort" tingsrättens dom måste ifrågasättas,
att åstadkomma avtal om betesrätt för all framtid framstår som omöjlig,
att finansieringen av arrendekostnaderna måste lösas genom regeringens
medverkan.

Promemorian redovisas i bilaga 2.

Av anteckningar från mötet i Sveg framgår bl a. att *markägarna* i princip godtog Länsstyrelsens förslag till uppläggning. Från *samebyarna*s sida ställdes krav på att processen i Hovrätten skulle förklaras vilande. Vidare ville *samebyarna* fortsatt se regeringsåtaganden om avtalens långsiktighet och finansiering med budgetmedel innan man deltog i lokala förhandlingar.

Anteckningarna redovisas i bilaga 3.

Samebyarna har i en skrivelse den 26 februari 1997 till jordbruksminister Annika Åhnberg följt upp och konkretiserat sina ställningstaganden vid Svegsmötet och redovisat fyra grundläggande förutsättningar för avtalsarbetet.

1. De *sameby-skifteslags*visa förhandlingarna skall utgå från en i förväg utarbetad mall för avtal gemensam för samtliga byar/skifteslag.
2. Parterna skall vara överens om att förhandlingar och senare avtal skall avse samtliga *samebyar* och berörda skifteslag och motsvarande vad avser vinterbetning och att avtal skall kunna träffas beträffande åretruntbete i förekommande fall.
3. Pågående processuellt förfarande i dels Hovrätten för Nedre Norrland, dels Mora tingsrätt skall vara vilande så länge förhandlingsarbetet pågår.
4. Staten skall garantera att nödvändigt renbete skall vara tillgängligt för envar *sameby* till i dag lovgivet antal renar inom angivna områden och så länge renskötsel bedrivs inom envar *sameby* samt att staten med budgetmedel betalar uppkommande kostnader för upplåtelse av betesrätt enligt avtalen.

Regeringen har genom beslut den 3 april 1997 beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av skrivelsen.

Vid överläggningar härafter, mellan landshövdingen och *samebyarna* konstaterades att punkterna 1 och 2 redan kunde anses tillgodosedda och att Länsstyrelsen skulle verka för en lösning av punkt 4. Punkt 3 har däremot Länsstyrelsen inte möjlighet att påverka.

Utkast till avtal

Länsstyrelsen har 3 april 1997 översänt ett utkast till "Avtal om upplåtelse av rätt till renbete" till parterna. Utkastet är avsett som ett diskussionsunderlag.

Markägarna har uppgett i ett yttrande över utkastet att det av etiska skäl inte är möjligt att ingå lokala förhandlingar med motparten eftersom *markägareombuden* "inte får ha kontakt med den part som Länsstyrelsen förhandlar med – alltså en direktkontakt med den *sameby* som Länsstyrelsen kommer att vända sig till." *Markägarna* redovisar också synpunkter på avtalsutkastet.

Länsstyrelsen anser att synpunkten att ombuden inte skulle få delta i förhandlingarna måste bygga på ett missförstånd. I den missivskrivelse som gick

ut tillsammans med avtalsutkastet anges nämligen att ombuden "har en självklar möjlighet att härvid biträda huvudmännen i den omfattning som önskas."

Samebyarna uppger/kräver i sitt svar den 29 april 1997

1. att överenskommelse saknas mellan parterna om att förhandlingar och avtal skall avse samtliga samebyar och berörda skifteslag (markägarna i Dalarna vägrar),
2. att processerna i Hovrätten för Nedre Norrland och i Mora tingsrätt skall vara vilande,
3. att staten skall garantera renbete så länge renskötsel bedrivs,
4. att staten med budgetmedel skall betala kostnader för upplåtelse av betesrätt,
5. att markägarna nu frånsagt sig medverkan i föreslagna förhandlingar,
6. att Länsstyrelsen bör överväga att nu till regeringen redovisa det låsta läget.

Härutöver redovisar *samebyarna* en lång rad synpunkter på det utsända avtalsutkastet.

Länsstyrelsen ger följande kommentar till punkterna ovan:

1. Markägarna har sagt att man är beredd att upplåta i princip all mark som *samebyarna* behöver för renbetning. Efter överenskommelse i Härjedalen torde även markägarna i Dalarna vara positiva till detta.
2. Denna punkt säger markägarna nej till och hänvisar till att *samebyarna* kan återkalla överklagningen till Hovrätten. Mora tingsrätt har också sagt nej till framställningen om att målet skall förklaras vilande. Länsstyrelsen kan inte påverka detta.
3. Knappast formellt möjligt annat än genom expropriation. Regeringen uppger att den inte är beredd att nu diskutera villkor (regeringsbeslut 1997-04-03).
4. Regeringen har sagt nej till att nu pröva frågan (1997-04-03).
5. Den grundläggande orsaken har tidigare uttalats och ligger framförallt i expropriationshotet och i *samebyarnas* krav i miljöcertifieringsfrågan.
6. Regeringen har under hand informerats om det aktuella läget och den slutliga redovisningen sker i och med denna skrivelse.

Länsstyrelsen har härefter haft förnyade kontakter med parterna. Läget är låst. Länsstyrelsen ser inga möjligheter att komma vidare med sitt uppdrag.

Med anledning av de inkomna synpunkterna på innehållet i avtalsutkastet har emellertid Länsstyrelsen utarbetat ett nytt utkast.

Det nya utkastet redovisas i bilaga 4.

Samebyarnas kommentar till det nya utkastet enligt bilaga 4 framgår av bilaga 5.

Detta utkast har formellt inte delgivits parterna.

Kostnader för förhandlingsarbetet

Regeringen har genom beslut den 6 juni 1996 beviljat ett belopp om 500 000 kr för de kostnader som föranleds av uppdraget.

Detta belopp har förbrukats enligt följande.

Förhandlingsarbete

Ivar Johansson	78 665,20 kr
Samebyarna	175 839,10 kr*
Markägarna	175 839,10 kr

Länsstyrelsen

Deb. kostnader i samband med förhandlings- och utredningsarbete (logi, lokalhyra, förtäring)	41 187,65 kr**
--	----------------

Summa 471 531,05 kr

På kontot återstår 28 468,95 kr***

* Till samebyarna återstår 125 000 kr att utbetala.

** Anslaget har inte belastats med kostnader för ersättningar etc. till tjänstemän vid Länsstyrelsen.

*** Anslaget kommer fortsättningsvis att belastas för kostnaderna avseende Avtalet om åretruntbete för Tännäs sameby.

Avtal om åretruntbete för Tännäs sameby

Det avtal som år 1973 träffades mellan staten och ett stort antal markägare om rätt för Tännäs sameby till åretruntbete på södra sidan Tännån upphörde år 1993. *Länsstyrelsen* har numera överenskommit med ombud för markägarna om en principiell förlängning av det tidigare avtalet till och med år 1999. *Länsstyrelsen* står som avtalspart. Avgifterna skall regleras enligt avtalet för gången tid med ränta enligt räntelagen. Vad gäller fastigheter mindre än 10 hektar utgår samma engångsavgift som tidigare, uppräknad med index.

Länsstyrelsen har åtagit sig att ombesörja viss besiktning av markerna.

Så snart det nya avtalet föreligger avser *Länsstyrelsen* att till regeringen inkomma med ansökan om att få disponera erforderliga medel ur den s.k. Stensjöfonden för ändamålet.

LÄNSSTYRELSEN I JÄMTLANDS LÄN
INK. 1996 -10- 09
350 - 7726 - 96

Till Länsstyrelsen

Den 29/4 utsågs undertecknad av Länsstyrelsen i Jämtlands län till medlare i den så kallade renbeteskonflikten i Härjedalen och Norra Dalarna.

Arbetet inleddes för min del redan innan jag utsågs till medlare. För att få en uppfattning om problembilden och om jag skulle ha en rimlig chans att medverka till någon form av lösning av den besvärliga situation som uppstått, krävdes kontakter med ett antal människor i det aktuella området.

Dessa kontakter ledde till att jag accepterade Länsstyrelsens erbjudande.

Alla de kontakter jag hade både innan och efter det att arbetet startade var entydiga i sin bedömning av läget.

Det kan sammanfattas i följande mening:

Svårt men inte omöjligt.

Min förhoppning var att medverka till att parterna närmade sig varann på det lokala planet. Tidigt insåg jag att man pratade mycket "om varandra" men alldeles för lite "med varandra".

Detta har fått till följd att nästan all kommunikation mellan parterna förs antingen via massmedia eller via parternas jurister med säte i Umeå och Stockholm.

Detta har inneburit att parterna lokalt inte tar det ansvar som jag tycker dom borde göra för att få igång en nödvändig dialog som början på en tänkbar lösning av konflikten.

Den vilja till lösning på problemen som jag har mött i de enskilda samtal som jag haft återspeglades aldrig vid de två överläggningar som jag deltog i där parterna deltog med "full representation".

För samernas del verkar det vara så att problemet med renbetet i Härjedalen och Norra Dalarna skall kopplas ihop med samernas krav på en urbefolkningsrätt innehållande även andra rättigheter.

Hur känslig frågan är framgår av bilagda anteckningar från vårt första möte i Sveg.

Det kan konstateras att resultatet av detta möte, som jag hade hoppats skulle vara inledningen till en dialog mellan parterna genom att berörda samebyar - markägare tog ansvar för att samtalen kom igång, tyvärr inte rönt någon större framgång.

Det fanns inte tillräcklig vilja och ansvar för att det skulle leda till en fortsatt fruktsam dialog.

Avd denna redovisning framgår att positionerna är rätt låsta och måste jag tyvärr konstatera troligen blivit ännu mer cementerade under de månader jag arbetat med ärendet. Det får emellertid inte tas som intäckt för att frågan är olöslig, tvärtom den går att lösa.

Men för detta krävs ett större lokalt ansvarstagande.

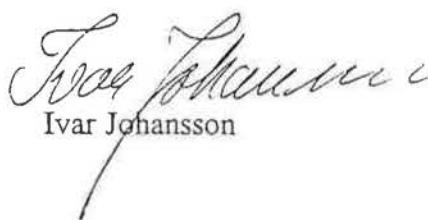
Detta är de viktigaste slutsatserna jag har kunnat dra av det arbete jag hann göra innan jag avgick.

Till sist, frågan måste ju lösas.

Överväg noga om det är meningsfullt att fortsätta arbetet inna Hovrätten fattat sitt beslut i det överklagande ärendet från Svegs tingsrätt.

Detta har nämligen varit en av bromsarna i förlikningsarbetet.

Höglunda 1996-10-05

Ivar Johansson

SSR:s ordförande Lars Anders Baer hälsar ombudsårsamlingen välkommen. Foto Gustaf Jilker.

Inledningsanförande av Lars Anders Baer, ordförande i Sámiid Riikkasearvi/SSR vid Samernas Landsmöte LV i Hemavan 1997

Ärade ombud för samebyar och sameföreningar, gäster, mina damer och herrar.

Tillåt mig att börja den med en strof ur en jojk från dessa trakter, nu när vi samlats i Storfjällets skugga, i gamla Lais sameby.

*"Jag har varit, jag har vistats, vistats på Oulavuolies.
Storfjällets stora jökelspricka...
stora jökelspricka, stora spricka
har sugit åt sig mången högväxt, vacker ren..
Farlig är den, farlig är den..
Den gömde en flock för mig. Gömde den.
Då, när jag var jag var mannen på Oulavuolie,
mannen på Oulavuolie.."*

slutet av 1960-talet gjorde Sveriges radio genom Mats Arnberg och Håkan Unsgaard i samarbete med Israel Ruong inspelningar av traditionella samiska jojkar. Arbetet resulterade i att ett antal skivor gavs ut jämte boken Jojk-Yoik 1969. En av, eller till och med kanske den mest märkliga är jojken, tillika dikten Renarna på Oulavuoli av nomanden och renskötaren Mattias Andersson från Umbeje Tjeälddie. Upptagningen av dikten om renarna på Oulavuoli har med säkerhet levt länge hos Mattias Andersson och blev genom en lycklig omständighet tillgänglig för andra än honom själv. Jojken blev Mattias Anderssons testamente till eftervärlden - till oss - efterkommande till och mannen på Oulavuolie.

Nu när vi närmar oss 2000-talet är det bara att konstatera det aldrig blir som förr, men i detta sammanhang är det oerhört viktigt att vi inte glömmer Mattias Andersson tankevärld. Sápmi står nu inför 2000-talet och en helt ny värld med nya krav på omställning och aktiv anpassning. Vår omvärld präglas nu av en ökad internationalisering, avreglering av marknader och av övergång till det nya informations-samhället. Det samiska samhället, näringarna och kulturen måste nu agera aktivt för kunna möta framtidens utmaningar och inte bara sticka huvudet i snön. SSR som företrädare för samebyarna och sameföreningarna på svensk sida har här en viktig roll som pådrivare i denna process. Vi måste formulera klara visioner om vår framtid och strategier om hur vi skall uppnå våra mål. SSR:s landsmöten har sedan början av 1990-talet försökt omvandla många av våra visioner i praktiskt närings-, sysselsättnings- och kulturpolitik - med viss framgång.

Samernas Landsmöte XLVIII i Östersund 1992 antog ett näringspolitiskt program, vars övergripande mål är att skapa ett väl utvecklat och mångsidigt näringsliv byggt på det nära sambandet mellan näring, miljö och kultur i Sápmi. Inom ramen för programmet har dels ett kvinnoprojekt genomförts i Norrbotten i samverkan med länsarbetsnämnden och länsstyrelsen och dels har en inventering av sysselsättnings-situationen i samebyarna i Norrbotten genomförts under 1995/96. Riksförbundet har under 1996/97 arbetat fram ett detaljerat handlingsprogram för dels samisk närings- och sysselsättningsutveckling och dels samisk kultur för den kommande fyraårsperioden 1996-1999. Programmet skall fungera som en övergripande plan för de initiativ och åtgärder som görs inom ramen för bl.a. de samiska EU-programmen, inom mål 6-området och Interreg II samt Leader II som avser näringsutveckling och initieras av riksförbundet, samebyar, sameföreningar och enskilda samer.

Syftet med SSR:s handlingsprogram för samisk näringsutveckling och kultur är att genom aktivt ledarskap och samordning skapa förutsättningarna för samebyar, sameföreningar och enskilda samer så att samiska näringar, kultur och lokalsamhällen utvecklas.

Vi är nu inne i en genomförandefas. SSR driver nu ett flertal närings- sys-

selsättnings- och kulturprojekt som finansierats med EU-medel. Närings- och sysselsättningsprojekten genomförs bl.a. i samverkan med länsstyrelserna i Jämtland, Norr- och Västerbotten. Syftet med projekten är att stärka rennäringen och den samiska kulturen, öka lönsamheten samt bredda det samiska sysselsättningsunderlaget. En prioriterad åtgärd i programmet är att stimulera intresset att tillägna sig informationsteknologi (IT) i samebyar och sameföreningar samt att försöka anpassa datalösningar för de samiska näringarnas behov.

Målen och de förväntade effekter av projekten är:

- *att bibehålla och skapa nya arbetstillfällen
- *att öka och bredda kompetensnivån
- *att förbättra administration och driftsformer i samebyar/-föreningar
- *en resursanpassad och ekologisk uthållig renskötsel
- *att öka samverkan mellan de samiska näringen, kulturen och det omgivande storsamhället.

Hittills har ett 10-tal projekt igångsatts med en budgetram på ca 23 miljoner kronor fram till 1999. Projektledare för närings-, sysselsättnings och IT-projekten i Jämtland, Norr- och Västerbotten är Lennart Andersson, respektive Anders Stoor och Ola Pittsa. Under året har ett 100-tal sameby- och sameföreningsmedlemmar genomgått ledarskaps-, projekt- och IT utbildningar. Inom ramen för IT-projekten har ett samiskt data kommunikationsnät, kallat "Same Net" byggts upp.

De delmål vi ställer upp är att samtliga samebyar och sameföreningar har startat egna närings- eller utvecklingsprojekt under perioden fram till årsskiftet 1998/99. Flera samebyar är redan igång med EU-projekt, medan andra samebyar och sameföreningar planerar EU-projekt. Måla samebys pilotprojekt om hur elektroniska rensköllor kan kopplas till satellitnavigeringsteknik och användas i renskötseln är exempel på ett projekt som nu pågår.

I Kiruna, Gällivare och Jokkmokks kommuner pågår samverkansprojekt rörande samisk näringsutveckling i respektive kommuner. Kiruna och Jokkmokk kommuner har också nyligen projektanställt samiska näringslivshandläggare. Vi har också en för-

SAMERNAS LANDSMÖTE LV I HEMAVAN 1997

hoppning att kommunerna, samebyar och sameföreningar i Västerbotten med bistånd från EU:s olika program kan utveckla en nära samverkan typ den i Norrbotten.

Tycka vad man vill om Sveriges EU-medlemskap, nu när vi i Sverige snart skall ta ställning till om vi skall gå med i den Europeiska valutaunionen eller inte. Genom EU-medlemskapet och EU:s regionala program har det samiska samhället nu fått näringspolitiska instrument i bl.a. mål 6-medlen. EU-medlemskapet har i vart fall i detta avseende gett det samiska samhället en möjlighet arbeta aktivt med näringspolitiska frågor, någon m vi inte hade möjligheter till tidigare. Visserligen finns det mycket man kan kritisera rörande Mål 6-programmets upplägg och administration, men det väsentliga är att kunna se möjligheter i programmen. En annan viktig process som EU-programmen tvingat fram är en ökad samverkan mellan rennäringsenheten och länsstyrelsernas rennäringsenheter, kommuner, länsarbetsnämnder m.m. vilket har varit mycket positivt.

Lite tillspetsats kan man hävda att EU i motsats till de officiella Sverige genom Mål 6-programmet och Interreg II har en formulerad rennäringspolitik. Riksdagsrevisorerna som överlämnade resultatet av sin granskning av rennäringsenheten till riksdagen under hösten 1996 bekräftar denna tes. Granskningen är en hård vidräkning av den nuvarande rennäringspolitiken eller rättare sagt avsaknaden av en övertänkt rennäringspolitik. Riksdagsrevisorerna konstaterar att rennäringsenheten är allt för detaljreglerad, stödsystemet oöversiktligt, rennäringsadministrationen är tidsenlig och dyr och rennäringslagstiftningen beträffande samebyn kompetensområde och medlemskap oklar och föreslår att en översyn av hela rennäringspolitiken görs.

Jordbruksutskottet följde i stort sett riksdagsrevisorernas förslag, vilket fastställdes av riksdagen den 19 mars. Regeringen håller för närvarande på att formulera direktiven för en utredningen som sannolikt kommer att tillsättas under hösten 1997. Självklart skall rennäringsenheten vara representerad i utredningen. Vi får utgå från att den svenska regeringen har ett ärligt uppsåt denna gång. Vi har ju tidigare gång efter annan fått uppleva att statsmakten använt sitt utredningensväsen för undergräva

samiska rättigheter, trots att direktiven många gånger varit det motsatta, dvs stärka att samernas rättigheter.

Landsmötet i Jokkmokk 1996 uppdrog åt SSR styrelsen att studera konsekvenserna av och formerna för ett livdjursstöd som ett alternativ till dagens pristillägg. Styrelsen - med redovisning av för och nackdelarna med respektive system - att styrelsen får i uppdrag arbeta vidare med frågan om pristöd respektive livdjursstöd inom ramen för dels den översyn

*Cecilia Persson inledde landsmötet med en känslofylld jojk.
Foto Gustaf Jilker.*

som Sametinget och Jordbruksverket beslutat, dels den av riksdagen begärda reformeringen av den statliga rennäringspolitiken. Landsmötet i Jokkmokk 1996 uppdrog också till styrelsen att utvärdera BFR:s verksamhet och analysera hur marknadsaktiviteter skall finansieras och genomföras. Det styrelsen nu föreslår är dels att Branschrådet för Renkött avslutas som projekt och dels att en ny "Marknads- och projektplan för renkött" antas.

Rättskampen går vidare.

Processerna om sedvanerätten till renbete i Dalarna och Härjedalen har blottlagt den utsatta situationen för samerna och renskötseln - för hela den samiska kulturen!

Sedvanerätten till vinterbete har i renbeteslagarna alltifrån år 1886 förutsatts föreligga. Lika lite som renen lämnar spår i vinterbetesmarkerna har renskötseln avkastat spår i form av dokument. Nu kräver Svegs tingsrätt att samebyarna skall bevisa sin existens med dokument som det

aldrig funnits anledning att upprätta.

En ojämlig ekonomisk situation för parterna i processerna där markägarna har rättsskydd medan samebyarna får stå för samtliga kostnader från egen kassa medför att samebyarna inte kan föra sin talan i domstol.

Staten, företräd av regeringen, har det yttersta ansvaret att lägga förhållandena tillrätta. Tvisten om betesrätten har sin grund i en oklar lagstiftning och efterföljande statliga beslut; exempelvis om renantal baserade på att det finns tillgång till nödvändigt vinterbete för lovgivet antal renar.

Regeringen kan och måste därför - utan att behöva inverka i pågående processer - aktivt verka för att lösa frågan om tillgång till nödvändigt vinterbete i Dalarna och Härjedalen.

Detta följer av statens folkrättsliga ansvar och nationellt gjorda förpliktelser i förhållande till samerna som urbefolkning.

Den fria småviltsjakten är nu inne på sin inne på sitt femte år. Samebyarnas talan mot den svenska staten i Europadomstolen har som bekant avvisats, med hänvisning till samerna inte uttömt rättsliga möjligheter i Sverige. Regeringen har bl.a. mot bakgrund av utvärderingen av den fria småviltsjakten aviserat smärre förändringar av regelverket. Beslut i ärendet är att vänta snart. Vi är från samisk sida nu uppträngda i ett hörn - förvisso frivilligt. Är regeringen inte beredd att korrigera oförrätterna och den rättskränkning som införandet av den fria småviltsjakten innebär återstår inget annat än att låta domstol pröva statens påstådda rätt till jakt och fiske.

Lika evig och olöslig verkan frågan om svensk rovdjurspolitik vara. Regeringen oförmåga, att så att säga komma till skott är fundamental. Avsaknaden av en tidsenlig rennäringspolitik och trovärdig rovdjurspolitik är inte bara ansvarslöst utan visar också brist på förståelse och ambitioner att hitta konstruktiva och långsiktiga lösningar för att skapa en bärkraftig rennäring i Sverige och för att bevara den biologiska mångfalden. Det är snarare så att regeringens oförmåga att formulera en för alla acceptabel rovdjurspolitik håller på att bli det stora hotet mot den biologiska mångfalden i renskötselområdet. Regeringen har nu aviserat man

SAMERNAS LANDSMÖTE IV I HEMAVAN 1997

avser tillsätta den av riksdagen begärda utredningen om en samlad rovdjurspolitik - det är väl på tiden är det minsta man kan säga. SSR kommer som vanligt följa spåret vidare och agera konstruktivt.

Så över till en annan viktig fråga. Sametinget har nu utsett Britt Sparrock och Per Mikael Utsi till att representera samernas och rennärringsintressen i den renbeteskommission som regeringen snart skall tillsätta. Renbeteskonventionen från 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning löper ut den 30 april 2002. Kommissionen uppgift är förhandla fram en ny renbeteskonvention. Förutsättningar för dessa förhandlingar är nu helt andra än de den föregående kommissionen hade på slutet på 1960-talet. Sametinget och rennärringsorganisationerna på norsk och svensk sida är nu helt eniga om hur förhandlingarna skall genomföras. Samerna och rennärringen på var sin sida om gränsen måste nu ta huvudansvaret för förhandla fram ett upplägg för en gränsöverskridande renskötsel som är baserad på ett markutnyttjande som är ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftigt. I resolution B rörande en gemensam samisk gränsöverskridande renskötsel och den svensk-norska renbeteskommissionen utvecklas detta i detalj.

Det andra Sametingsvalet avhölls den 18 maj och valresultatet blev offentligt den 26 maj.

Valresultatet bjöd inte på några större överraskningar som markant ändrade maktbalansen i Sametinget. Det alarmerade var det låga valdeltagandet 63,5 %. Det är nödvändigt att det snarast görs en analys av sametingsvalet, framförallt orsakerna till det låga valdeltagandet. Klart är att man bör se över valdag, indelning i valdistrikt och en eventuell minoritetsspärr. Trots det låga valdeltagandet är Sametinget en mycket viktig institution, både som myndighet och som ett folkvalt samisk organ. Fortfarande finns en oklarhet rörande rollspelet mellan Sametinget, sametingspartierna och de samiska intresseorganisationer. Vid första valet 1993 ställde SSR upp som ett parti. Genom ett landsmötesbeslut 1995 beslutades att organisationen skiljs från partiet. Bakgrunden till beslutet var ambitionen att renodla SSR:s roll som en intresseorganisation. Partiet antog namnet Sámiid Riikkabellodat är i dag ett parti helt fristående i förhållande till SSR.

En gammal veteran lotsar en yngre representant in i landsmötes-sammanhang. Aina Jonsson, avgående ordförande i sametingspartiet, bredvid Åsa Emanuelsson, båda från Ran.

Förvisso finns naturligtvis informella relation mellan SSR och Sámiid Riikkabellodat, men formellt är SSR numera en tvärpolitisk intresseorganisation som företräder sina medlemmar. Jag vill i detta sammanhang understryka att SSR som alltid är beredd att både diskutera och samverka med andra intresseorganisationer och partier i Sametinget i frågor av gemensamt intresse, det gäller även Renägarförbundet. Det är i och för sig inte så konstigt eftersom många av Renägarförbundets medlemmar också är medlemmar i SSR. En samverkan - en dialog är både möjlig och nödvändig enligt min bedömning. Det är kanske på tiden är fler inser att samverkan och samarbete är en bättre arbetsmetod än konfrontation, desinformation och antagonism om man vill uppnå positiva resultat i sakfrågor och att åter skapa förtroende hos den samiska allmänheten för det samepolitiska systemet.

I detta sammanhang bör nämnas att Vittangi och Västra Kikkejaur samebyar på sina respektive årsmöten 1997 beslutat att begära utträde som medlemmar i SSR. Motiven till i vart fall till Vittangis utträde går finna i Sametings politiska miljö. Jag kan inget annat än att beklaga byarnas ställningstagande. Landsmötet har givetvis inget annat val än bevilja respektive sameby utträde, men styrelse kommer att föreslå att landsmötet ger styrelsen i uppdrag ta kontakt med samebyarna i fråga för klara ut eventuella missförstånd och andra frågeställningar. Enade vi står, söndrade vi falla.

Av landsmötets dagordning och av mitt inledningsanförande så här långt, kan man få intrycket att kulturfrågorna har en undanskynd roll i SSR:s verk-

samhet. Detta är inte korrekt. Det finns inte heller någon anledning att sticka under stolen att den samiska kulturpolitiska debatten är blek och att det finns oklarheterna över hur kulturfrågor skall hanteras i Sametinget och till en del i SSR sfär. Trots dessa frågetecken är det många projekt på gång. Arbetet med att under kulturhuvudstadsåret 1998 presentera ett fullödigt samisk kulturprogram i bl.a. Stockholm är i full gång. Harrit Nordlund har av projektet EU:s kulturhuvudstad 98 anställts som ansvarig för planeringen och genomförande av de samiska programmet. Hela projektet är utan tvivel en stor utmaning för samiskt kulturliv. En fast samisk teater är förhoppningsvis en realitet 1999. Regeringen har uppdragit åt Sametinget att utreda de praktiska och ekonomiska förutsättningarna för en teateretablering. Idén om en samisk teaterutbildning som SSR lanserat håller nu på bli en realitet genom samverkan mellan den samiska högskolan i Kautokeino, Jokkmokk och Kautokeino kommuner och SSR. Kulturhandlingsplanen som SSR:s styrelse nyligen fastställt är plattformen för det fortsatta arbetet med samiska kulturfrågor.

Avslutningsvis får jag uttrycka en förhoppning att vi under dessa landsmötes dagar i Hemavan tar chansen att förutsättningslöst diskutera och analysera alla frågor rörande samisk närings- och sysselsättningsutveckling och samiska kulturfrågor. Vi måste kunna möta morgondagens utmaningar med öppna ögon och ett öppet sinne för att kunna föra det samiska kulturarvet vidare in i nästa millenium.

Med dessa ord förklarar jag Samernas 55:e landsmöte för öppnat.

Resolution A

Samisk näringsutveckling

Samernas Riksförbund (SSR) antog på Samernas Landsmöte XLVIII i Östersund 1992 ett näringspolitiskt program, vars övergripande samopolitiska mål är att till skapa ett väl utvecklat och mångsidigt näringsliv byggt på det nära sambandet mellan näringen, miljön och kulturen och som skall kunna ge ett livskraftigt Sápmi.

Inom ramen för det näringspolitiska programmet har Riksförbundet arbetat fram ett samlat handlingsprogram för samisk näring, sysselsättning och kultur. Programmet fungerar samtidigt som en övergripande plan för de initiativ och åtgärder som görs inom ramen för de samiska EU-programmen (Mål 6-programmet, Interreg samt Leader II).

Syftet i handlingsprogrammet är att utifrån ett helhetsperspektiv - kultur,

näring och miljö - öka förutsättningar och möjligheter för samebyar och sameföreningar så att den samiska näringen och kulturen förstärks och ett bredare samiskt sysselsättningsunderlag kan utvecklas.

Denna innebär en särskild inriktning på kvalitets- och kompetenshöjande åtgärder för en utvecklingsprocess som utgår från och bestäms av varje specifik sameby och sameförening.

Prioriterade åtgärder i programmet är exempelvis utbildningsinsatser, användande av informationsteknik, produktivitetåtgärder för renskötsel och renköthantering, säkerställa kvinnors och ungdomars medverkan, samverkan forskning och näring och nya samverkansformer samebyar/-föreningar och offentliga institutioner.

Landsmötet konstaterar att målen angivna i det näringspolitiska programmet ligger fast. Genom de

samiska EU-programmen har det skapats verktyg för det som i programmet anges om samisk näringsutveckling. Det är nödvändigt att samebyarnas projekt prioriteras.

Landsmötet konstaterar vidare att målen i det näringspolitiska programmet kan förverkligas i det arbete som nu skall påbörjas om en reformering av den statliga rennäringspolitiken.

Bestämmande för detta arbete måste vara att stärka förutsättningarna för den samiska näringsutvecklingen med ett ökat självbestämmande och en förändring av reglerna om samebyns kompetensområde och villkoren för medlemskap i sameby.

Landsmötet kräver att nuvarande lagstiftning måste förändras så att näringen får ansvaret för sina egna angelägenheter med samebyn i centrum.

Resolution B

En gemensam samisk gränsöverskridande renskötsel och den svensk-norska renbeteskommissionen

Konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning löper ut den 30 april 2002. En blandad svensk-norsk renbeteskommission skall

- utreda om det finns behov av fortsatt renbetning i det andra landet
- undersöka betestillgångarna
- klarlägga hur betestillgångarna används och hur de långsiktigt skall kunna utnyttjas för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftig rennäring
- undersöka den utveckling som skett inom renskötseln och andra samhälls- och näringsintressen.

Kommissionen består av fem medlemmar från vardera landet. Två skall representera samernas och rennäringens intressen. Sametinget har utsett Britt Sparrock och Per Mikael Utsi att ingå i kommissionen.

Första gången renbetningen över den svensk-norska gränsen blev reglerad var i samband med att gränsen mellan Danmark-Norge och Sverige drogs. I den s.k. lappkodicillen av 1751 konstateras att eftersom samerna behöver båda ländernas mark skall det efter gammal sed vara tillåtet för dem att höst och vår flytta med

sina renhjordar över gränsen in i de andra landet och där betjäna sig av land och strand till underhåll för djur och sig själva. Kodicillen gällde utan andra regleringar i drygt 130 år. 1883 genomfördes en gemensam svensk-norsk renbeteslagstiftning. Därefter har det år 1905, 1913, 1919, 1949 och 1972 tillkommit svensk-norska konventioner för att reglera renbetningen över den svensk-norska gränsen.

En förhandling om en ny renbeteskonvention är inte en förhandling om hur gränskonflikter mellan svensk renskötsel och norsk renskötsel skall regleras. Det är heller inte primärt en fråga om hur de två ländernas lagstiftning, administration och ekonomiska styr- och ersättningsformer skall tillämpas vid gränsöverstridanden. En ny konventionen får därför inte leda till att staterna strävar efter att uppnå "jämvikt" mellan svenska och norska renbetesintressen genom att väga olika områden mot varandra, t.ex. väga behovet av sommarbete för svensk renskötsel i Nordnorge mot behovet av vinterbete för norsk renskötsel i södra Norrbotten och Västerbotten.

Konventionsförhandlingarna måste ta sin utgångspunkt från att det genom gränsöverskridande lokalt markutnyttjande skapas förutsättningar för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftig rennäring.

Förutsättningar för lokala lösningar på markutnyttjandet måste noga undersökas. Lokalt initierade drifts-omläggningar och omgrupperingar skall kunna förhandlas fram och lokala överenskommer mellan betesdistrikt/samebyar bör stimuleras och respekteras.

Ett ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftigt markutnyttjande förutsätter en gemensam och gränsöverskridande helhetssyn på rennäringens utveckling i de berörda områdena. Betesresursernas lämplighet för olika säsonger måste noga kartläggas. Tillgänglig information och material bör kompletteras med ny information både om säsongsbetenas läge, areal och värde. Förhandlingarna bör ha som mål att inte låta gränsöverskommelser skapa ett felaktigt utnyttjande av säsongsbetena och förslitning av betesresurserna.

En sådan helhetssyn leder också till att renbetesmarkernas utnyttjande längs hela den svensk-norska gränsen måste ingå i kommissionens mandat. Betesområdets lämplighet för olika säsonger inom de sydliga områdena längs svensk-norska gränsen i Jämtland och Dalarna län bör också kunna värderas av kommissionen och förslag till gränsöverskridande renskötsel läggas fram.

Slutanförande vid SSR:s landsmöte den 10-12 juni 1997

Vi har nu genomfört vårt 55:e landsmöte här i Hemavan med fjället Oulavuolies snöklädda profil som fond. Landsmötesförhandlingarna har förts i en lugn, saklig och konstruktiv anda, vilket kanske är förvånande om man jämför med andra samiska fora. Vi lever också i en tid av förändring som ställer krav på oss som enskilda individer och som organiserade samsälligheter. SSR:s roll som organisation och som en samisk folkrörelse har förändrats sedan Sametingets tillkomst, vilket avspeglats vid våra senaste landsmöten. Det finns kanske därför en anledning att göra en översyn av organisationen. En mycket positiv trend är den stora andelen ungdomar bland årets landsmötesombud. Ungdomar som också präglat landsmötesförhandlingarna. Medlemskapet i EU har utan överdrifter påverkat SSR som organisation i hög grad. Vi har inom ramen för SSR igång en omfattande projektverksamhet finansierad framförallt av EU:s mål 6 medel. Projektverksamheten har också lett till nära samverkan med rennäringsadministrationen i respektive län. Här i Västerbotten igångsattes projektet "Offensiva samebyar" vid årsskiftet 1996/97. Projektverksamhet inom rennärings- och kultursektorn kommer än mer präglade SSR:s verksamhet de kommande åren.

En annan fråga som kommer att vara i centrum de kommande åren är översynen av svensk rennäringspolitik. Regeringen håller nu på att formulera direktiven för utredningen och den tillsätts sannolikt under hösten. Ett självklart krav är att rennäringsens företrädare skall vara representerade i utredningen.

Renbeteskonventionens arbete kommer också igång under hösten. I likhet med vad som understryks i resolution B vill jag betona vikten av att vi får igång ett nära samarbete mellan samebyarna på svensk sida och distriken på norsk sida - detta är nyckeln till framgång. Processen i Härjedalen rullar vidare. Skulle Jämtlands länsstyrelses uppdrag att få parterna till förhandlingsbordet misslyckas måste regeringen ingripa mer resolut - om nu regeringen har en vilja hitta en politisk lösning, vilket återstår att se. Det är inte heller helt omöjligt att vi blir tvungna att stämma den svenska staten rörande bättre rätt för jakt och fiske. Det beror ytterst på om regeringen nu är beredd att ompröva den fria småviltsjakten.

År 1998 kommer att bli en stor utmaning för många samiska kulturarbetare. Under 1998

kommer EU:s kulturhuvudstadsprojekt att genomföras i Stockholm och i Sverige.

Tidigare i dag höll professor Lars Beckman ett intressant föredrag med rubriken

"Samerna - en genetiskt unik urbefolkning" som både var tankeväckande och intressant. Inom den genetiska forskningen, där dr Beckman har

en framstående ställning, visar resultaten att samerna är en ur genetisk synpunkt unik grupp och att samerna sannolikt är en av Europas äldsta befolkningsgrupper, kanske till och med den äldsta med hemort i Sápmi.

Vi närmar oss nu 2000-talet och förhoppningar om inte bara en ny tid, utan också ny tidsanda där det samiska samhället har en given plats, men det är bara vi själva som genom vårt arbete och våra visioner skapar den nya tidsandan. Vi kan bara nå dessa mål genom samverkan mellan samiska individer i allmänhet, renskötare, samiska kulturarbetare, samebyar och sameföreningar - Samernas Riksförbund är och kan bli ett ännu effektivare samverkansorgan för att nå gemensamt ställda mål.

Avslutningsvis vill jag tacka styrelseledamöterna Anna Sigrid Wasara, Oleg Omma och Ingegerd Vannar -vilka att ej kandidera till styrelse på nytt- för deras arbete i SSR styrelse och insats för den samiska saken. Jag vill särskilt rikta mig till Anna Sigrid då hon genom sin klokhet varit ett föredöme för oss alla "yngre" i styrelsen - tack Anna Sigrid. Jag vill också rikta ett tack till tolkarna, SSR kansli och personalen på Fjällparken som gjort vår vistelse i Hemavan angenäm.

Med dessa ord förklarar jag Samernas 55:e landsmöte avslutat.

Till Samernas Landsmöte
Hemavan 1997

Budget 1997/98

Samefonden

Svaipa, Ståkke och Semisjaur-Njarg samebyar finner det påkallat att Landsmötet markerar att tillgångarna i Samefonden tillkommer samebyarna och den verksamhet samebyarna svarar för.

Vi har nåtts av oroande uppgifter att det görs anspråk på Samefondens tillgångar till andra ändamål.

Tillgångarna i Samefonden kommer från exploateringar i samebyarnas marker och från avgifter då andra till-
s att mot betalning nyttja den jakt- och fiskerätt som tillkommer samebyarnas medlemmar. Även tillkommande arrendeinkomster avser nyttiggörandet av samebyarnas marker.

Mot denna bakgrund måste det framstå som helt klart att Samefondens tillgångar också skall användas för ändamål som är knutna till samebyarnas verksamhet eller till ändamål för vilka samebyarna ser att behov föreligger exempelvis för Sámiid Riikkasearvi/SSRs verksamhet.

Den hälftendelning som görs av skadestånd, upplåtelse- och arrendeavgifter kan inte fås som resultat att den
lva som fonderas i Samefonden skall användas på annat sätt än till den som går direkt till samebyarna. Den avser samma rättssfär och skall behandlas på samma sätt dvs till ändamål som gagnar samebyarna och rennärigen.

Hemavan den 9 juni 1997

Peter Fjällman, Ståkke sameby
Per Olof Valkeapää, Svaipa sameby
Ingemar Israelsson, Svaipa sameby
Lars-Johan Bengtsson, Semisjaur-Njarg sameby
Nils Olof Omma, Semisjaur-Njarg sameby

Landsmötet beslutar

Landsmötet instämmer i samebyarnas skrivelse och beslutar att överlämna skrivelsen till Sametingets Kulturråd för beaktande.

	Bokslut 1994/95	Budget 1995/96	Utfall 970531	Budget 1996/97	Budget 1997/98
INTÄKTER					
Samefonden allmänt,					
kultur och projekt 2-språk	3295	3535	3295	3615	3615
Konsulent (SJV)	400	400	450	400	500
Medlemsavgifter	145	140	155	140	140
Serviceavgifter	217	220	214	220	200
Försäljning	1	10	7	1	5
Div intäkter	108	150	122	100	70
Räntointäkter	92	180	1	110	40
Summa intäkter	4258	4635	4244	4590	4550
KOSTNADER					
Bidrag Samefolket	10	10	10	10	10
Övriga bidrag	7	1	10	5	
Anslag Rättsfonden	33	100			
Landsmöteskostnader	124	100	22	100	110
Projekt 2-språkighet	150	32	150	150	
Utredningar	83	0	55	0	65
Fasta arvoden	40	60	27	60	60
Arvoden möten m m	139	100	80	100	100
Resor, traktamenten (styrelsen)	446	300	253	350	370
Löner (+3%)	1500	1600	1082	1400	1460
Sociala kostnader 32,86%)	854	750	594	690	715
SPP, AMF, löneskatt					
Resor, traktamenten (personal)	461	500	300	455	450
Kurser och utbildningar	6	25	9	25	30
Övriga personalkostnader	20	20	39	25	25
Prenumerationer	58	50	44	50	50
Representation	68	40	41	40	50
Kontorsmateriel	86	60	86	80	90
Inventarier (inköp och underhåll)	43	50	17	25	25
Inventarier (hyra)	55	80	39	80	70
Telefon	170	100	138	120	130
Annonser	15	35	35	20	
Porto och frakter	64	60	73	60	65
Försäkringar kansliet	22	25	23	25	25
Ersättarförsäkring 1	250	250	250	0	
Revision	100	20	103	25	25
Lokalhyror	128	165	103	165	150
El och vatten	17	20	11	20	20
Städning	37	35	35	35	40
Övriga administrativa kostnader	37	20	2	20	10
Avskrivningar och Kundförlust	2				
Kostnad för avslutade projekt	8				
Räntekostnader	29	10	85	10	35
Minskning av underskott				175	100
Årets resultat (förlust)	-622				
Summa kostnader	4257	4636	3336	4590	4550

1 Landsmötets beslut om budgeten innebär att ersättarförsäkringen upphör.

LÄNSSTYRELSEN
Jämtlands län
Landshövdingen
Tage Levin

Datum
1997-06-27

Dnr (anges vid skriftväxling)

Förbundsjurist Jörgen Bohlin, SSR, Umeå
Advokat Nils Larsson, Falun

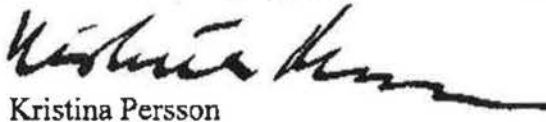
ANKOM

1997-07-11 3

Informellt samtal med jordbruksministern

Det är fortfarande min fasta övertygelse att en avtalsuppgörelse mellan markägare och samehyar om renhetet i Härjedalen är nödvändig och ofrånkomlig. Länsstyrelsen bör fullfölja regeringens uppdrag på den punkten. Med tanke på den låsta situationen har emellertid jordbruksminister Annika Åhnberg samtyckt till att delta i ett informellt samtal med parterna i Östersund den 15 augusti. Jag vill därför inbjuda parterna att delta i detta samtal med två personer vardera. Preciserad tid och plats måste jag meddela senare.

Välkomna

Kristina Persson

"Landshövdingens uttalande är lögn"

HÄRJEDALEN

HEDEVIKEN (LT)

- Varken samer eller landshövding bestämmer när vi ska förhandla.

Så kommenterar en förvånad Karl-Erik Mårtensson de uppgifter som landshövdingen Kristina Persson lämnade till Radio Jämtland.

I en intervju i 17-nyheterna uppger Persson att samer och markägare i Härjedalen nu var

positiva till att återuppta förhandlingarna om vinterbetet. Detta efter att hon under förmiddagen haft ett möte med samerna om frågan.

- Ett mycket märkligt uttalande av Kristina Persson, menade Mårtensson och klassade det som en ren lögn.

- Det är ingen som varit i kontakt med sakägarna i frågan, möjligtvis kan hon ha pratat med något av våra ombud men det finns ändå inga grunder i ett sådant uttalande.

- Den 22:a maj hade vi ett stormöte i Linsell där sakägarna enhälligt beslutade att avbryta förhandlingarna. Detta kan ingen gå emot och några nya förhandlingar kommer därmed inte på fråga med mindre än att vi har ett nytt stormöte, säger Mårtensson.

■ Vad är det då som krävs för att ett nytt stormöte ska bli av?

- Jag tycker att hela arrende-frågan är mycket märklig efter-

som det är samerna som går ut och ställer krav på markägarna när det rimligen bör vara tvärtom.

KRAV

- Vårt första krav, vilket är helt oåterkalleligt, är att samerna ska godkänna den dom som togs i Svegs tingsrätt. Innan det är gjort kan jag inte alls finna någon anledning till ett nytt stormöte och ett möjligt beslut om nya förhandlingar, ansåg Karl-Erik Mårtensson.

- Om vi sedan skulle besluta oss för ett nytt stormöte då dyker en annan fråga upp, vem betalar ett sådant, med juristkostnader och så vidare?

- Det ska bli intressant att få höra vilka uppgifter som ligger bakom landshövdingens uttalande, säger Karl-Erik Mårtensson.

LT sökte landshövdingen Kristina Persson för en kommentar men kunde tyvärr inte nå henne under onsdagskvällen.

STEFAN PERSSON

söker bidrag
andsbygds-
eckling

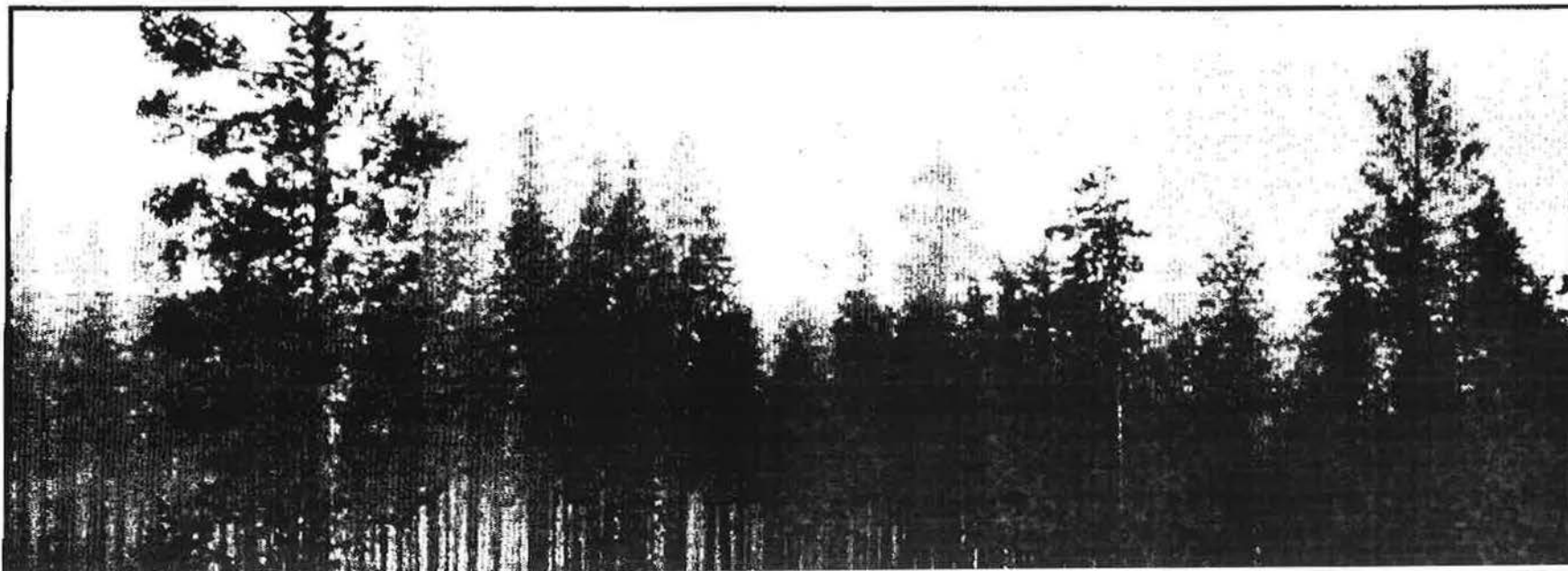
SVEG (LT)

mindre än 31 an-
ingar har inkommit
Härjedalen om bi-
till landsbygdsut-
ling 1997. Länssty-
n är huvudansvarig
taller samman pro-
t.

totala bidraget för Här-
ns kommun innevaran-
är 900.000 kronor varav
yrelsen, EU och kom-
n bidrar med 300.000
r vardera.

HEDE

arde ansökningar har
milit i kommunen; Hede
oppbacke K 90-100.000
r Aldergården Vemda-
nköp data m.m. 95.000
r Vemhåns byalag, toa-
ch framtidsplan-100.000
r Rändalens bygde-
förening, bygdegård-
0 kronor, Hede Hem-

Bilaga C

Anförande av Jörgen Bohlin vid redovisning av Rättskampen vid Samernas Landsmöte LIV Jokkmokk 1996

När jag för 25 år sedan för första gången var närvarande vid ett landsmöte - alltså Landsmötet i Kiruna 1971 - var det Rättskampen som förenade våra öden. Deltagandet var privat och indirekt möjliggjort av honoraret för en debattartikel i Dagens Nyheter som tog upp rättskampen i förhållande till den då nyligen beslutade rennäringslagen.

Frågorna är eviga - de är bara personerna som växlar - kan vara en slags sammanfattning av det gångna kvartssekket. Det har varit upp- och -ned. Just i dag kanske mest ned. Stalo har gjort sig synlig både här och där och är städse närvarande.

Som förbundsordföranden nämnde i hälsningsanförandet har attackerna mot den samiska rätten tidigare främst gällt de delar andra önskat nyttiggöra sig exempelvis jakt och fiske. Jag återkommer till processen i Strassbourg senare. I dag ser vi, för att åter hänföra mig till hälsningsanförandet, något nytt och förskräckande, då själva betesrätten sätts i fråga. Även här återkommer jag till frågan i anslutning till domen i Svegs tingsrätt i Sedvanerättsprocessen i Härjedalen samt med redovisning av motsvarande frågeställningar i norra Dalarna och på Bjurö-halvön.

Ett ytterligare inslag i attackerna mot den samiska rätten är en av vissa markägare i Ammarnäs inledd process mot Grans sameby angående den samiska jakträtten på privat mark. Jag återkommer även till denna process senare.

Betesrätten ifrågasätts också i andra sammanhang. Gällivare sameby framför i motion till Landsmötet olika förslag när det gäller de från jordbrukare och LRF framförda invändningarna beträffande vinterbetning på åkermark. På ett annat plan finns ifrågasättande av betesrätten i ett mer internationellt perspektiv. Renskötelsens beroende av betesmarker på norsk sida gäller särskilt för nordbyarna, men även för många övriga samebyar. Förhandlingar om en ny renbeteskonvention mellan Sverige och Norge kommer att starta inom kort. Även om det finns dokumenterade rättsliga grunder för denna betning och som inte kan bortses ifrån av konventionsstaterna är det i vart fall min förhoppning att den kommande konventionen skall baseras mer på ekologi än juridik. Långdragna rättsliga processer - kanske slutligen i Internationella

Domstolen i Haag - betjänar i vart fall inte renskötelsens intressen. Så långt renbeteskonventionen för nu och därefter över till motionen nr 1.

Det finns inte något lagligt förbud mot renbetning på bl a åkermark. Samtidigt finns bestämmelsen i rennäringslagen att ta skälig hänsyn till andra intressen till vilka hör jordbruksnäringen. Länsstyrelsen i Västerbottens län har gjort en framställning till Regeringen med förslag till en utredning med kartläggning av frågeställningarna.

I styrelsens förslag till beslut med anledning av samebyns motion redovisas att det finns all anledning att instämma i de av samebyn föreslagna riktlinjerna för sättet att genomföra syn och värdering av eventuella betesskador. Det föreslås vidare att föreslagen kartläggning genomförs och att alternativa former för skadereglering övervägs exempelvis genom att tidigare enligt 1928 års renbeteslag gällande system med gode män studeras.

Att förbjuda att renar skulle få vistas på åkermark vore detsamma som att exproprierar renskötselrätten. Statsmakternas aktivitet bör istället utgå från att skapa förutsättningar för förbättrade relationer mellan renskötseln och jordbruket på sätt föreslås i styrelsens förslag till yttrande över motionen.

Domen i Svegs tingsrätt är en katastrof. I första hand självfallet för berörda samebyar och samebyarnas medlemmar. Men också för det svenska rättssystemet. Vad finns kvar av trovärdighet för detta om statsmakterna i lagstiftningssammanhang och i olika beslut utgår från att vinterbetesrätten grundad på sedvanerätt/urminnes hävd föreligger när staten - om än i annan skepnad - i dom konstaterar att det som staten tidigare förutsatt inte längre gäller. Att tingsrätten samtidigt ställer upp ett helt omöjligt beviskrav belägger att det svenska systemet har slagit knut på sig själv. Det är ju så - för att återigen hänföra mig till ordförandens hälsningsanförande; Lika lite som renen lämnar spår i markerna har renskötaren haft anledning att dokumentera när och var betesmarker nyttjas.

Staten har ett till idag inte infriat ansvar för att klara ut situationen. Utredningsuppdraget till länsstyrelsen i Jämtlands län måste ytterligare övervägas vad gäller förutsättningarna för de förhandlingar mellan samebyarna och markägarna som förutsätts komma till stånd till följd av utredningsuppdraget. Statens ansvar på folkrättslig grund är inte infriat i utredningsuppdraget. Vi väntar nu på Regeringens ställningstagande.

Det är ju alltså så att betesrätten också satts ifråga i norra Dalarna och på Bjurö-halvön. Dessa processer är fortfarande på förberedelsestadiet med skriftväxling mellan parterna. Förutsättningarna för parterna, liksom för staten och organisationer som LRF och Skogsägarna, att finna andra former för konfliktlösning än process är därför mer öppna.

Det skall erinras om att samerättsutredningen konstaterade att statens folkrättsliga ansvar utlöses då renskötseln i en hel sameby är hotad. Denna situation gäller idag för flera samebyar, som är indragna i rättslig process. Den kvarhängande frågan blir alltså; har staten insett vad som är på gång och tagit sitt ansvar. Vi är många som väntar på svaret.

I Västerbotten finns en tradition att ifrågasätta avvitringen. Flera privata markägare har ansett och anser i dag att de - rättare sagt deras förfäder - blev lurade av staten vid avvitringen. Den frågan har varit föremål för såväl domstolsbehandling som ställningstagande av Riksdagen i anledning av vissa motioner. Som en undertext i olika skrivelser från olika markägare finns ett ifrågasättande av den samiska rätten. Nu har denna undertext blivit huvudtext genom att några markägare i Ammarnäs, som uttalade företrädare för flera, satt ifråga jakträtten på privat mark. Vid en nyligen avhållen muntlig förberedelse i Lycksele tingsrätt framstod det som uppenbart att målet är ett skiljefall och att det bakom aktionen alltså ligger en samlad attack mot den samiska jakträtten från ett stort antal aktörer.

I sak gäller att jakträtten, som en del i renskötselrätten, och to m äldre än betesrätten, på grunden urminnes hävd, är en del i den samiska rätten. Även om alltså samebyns sak är stark innebär denna process i likhet med de övriga att mycken kraft måste ägnas åt en rättsbevakning i en situation, då denna kraft rätteligen borde kunna användas för ett mer framtidsytande arbete.

Personligen upplever jag dagens situation, som att vi befinner oss i motkrafternas tid. När den samiska rätten blev synliggjord genom domen i Skattefällsmålet och genom samerättsutredningens förslag mobiliserades motkrafterna. Vem minns inte LRFs och Skogsägarnas kamp-möten? Flygbladen med hetsande innehåll? Och senare Jägarförbundets aktiviteter på olika plan?

Jägarförbundet leder in på avslutningen av redovisningen. Attacken mot den samiska jakt- och fiskerätten ovan odlingsgränsen är en del i mönstret. Berörda samebyars reaktion i form av anfört klagomål till den Europeiska

Domstolen grundat på brott mot den Europeiska konventionen om de mänskliga fri- och rättigheterna prövas nu i Strasbourg. Skriftväxling pågår och enligt uppgift har Sverige lämnat vissa kommentarer till samebyarnas senaste skrift. Vad som anförts i denna är i dag inte känt eftersom skriften inte översänts till byarna. Kommissionen kommer att ta upp klagomålen vid sin session i september månad.

Även om den rättsliga processen i Strasbourg är en sak och den gjorda utvärderingen av den fria småviltjakten och fisket genomförd av Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Same-tinget är en annan, måste konstateras att resultatet av utvärderingen stärker samebyarnas talan. Detta sagt även om Jordbruksverkets reservationer finns med i bilden. Dessa tolkar jag dock mer som att Jordbruksverket i denna fråga blir det beståendes försvarare dvs som utfärdare av de gällande föreskrifterna. Jag har dock svårt att tro att Jordbruksverkets hållning i förhållande till samebyarnas talan i Strasbourg kommer att verka negativt. I vart fall kommer samebyarna att i skrift till Kommissionen klargöra sambanden.

En vanlig formulering när det gäller denna redovisning är; Rättskampen går vidare. I dag ser jag inget tecken i skyn att det under överblickbar tid kommer att finnas anledning att formulera sig på annat sätt. Detta grundar jag inte främst på begångna oförrätter mot samerna och den samiska rätten i historien och i dag, utan på medvetenheten hos Er ombud i detta Landsmöte, liksom tidigare och kommande, att driva kampen vidare. Efter bästa förmåga deltar jag i den kampen. Jag gör det för att rensa på den svenska bakgården och - ytterst och viktigast - för särkerställandet av samernas möjlighet att välja sin väg. Alltså. Rättskampen - vår gemensamma - går vidare....

Till Regeringen, Jordbruks- tillika Sameminister Margareta Winberg

96-03-01

Förutsättningarna för den samiska kulturen i Härjedalen och norra Dalarna

Handölsdalens, Idre, Mittådalens, Tåssåsens och Tännäs' samebyar får härmed hänvända sig till Regeringen med hemställan om insatser från statens sida sedan förutsättningarna för renskötseln i området och därmed på sikt den samiska kulturen satts i fråga genom att tillgång till nödvändigt vinterbete för renarna inte längre skulle vara tillgängligt inom samebyarna.

Markägare i Härjedalen och i norra Dalarna har i mål hos Svegs tingsrätt (3 olika mål) respektive Mora tingsrätt yrkat fastställelse att det inte föreligger någon av avtal oberoende rätt till vinterbetning.

Svegs tingsrätt meddelade den 21 februari 1996 dom i där anhängiggjorda mål med domslut att "Tingsrätten förklarar att någon av avtal oberoende rätt till bete med ren till förmån för samebyarna ej belastar fastighetsägarna tillhöriga fastigheter".

Av tingsrättens domskäl framgår att tingsrätten fäster avseende vid att "varken 1886 års eller 1898 års renbeteslag (ger) besked om belägenheten av de trakter utanför de för dem avsatta landen som samerna ägde uppehålla sig 'efter gammal sedvana' ". Tingsrätten noterar vidare att detsamma gäller för 1928 års renbeteslag och 1971 års rennäringslag. Vad gäller kvalifikationstiden för förvärv av rättigheter på grunden urminnes hävd anför tingsrätten att sådant inte är möjligt efter ikraftträdandet av jordabalken år 1972.

I fråga om det skydd renskötselrätten tillförsäkras, genom bestämmelser i regeringsformen och med hänsyn till folkrättsliga förpliktelser för Sverige enligt bl a Artikel 27 i FNs konvention om de mänskliga fri och rättigheterna, anger tingsrätten att enskilda fastighetsägare inte kan svara "för att de i de berörda bestämmelserna angivna målen förverkligas" utan att detta åligger "det allmänna".

Mot bakgrund av det ovan redovisade får samebyarna anförda följande.

I en till denna framställning bifogad promemoria lämnas en redovisning för olika kontakter som från samisk sida skett med Regeringen allt ifrån i december 1990 till hösten 1995.

Rennäringslagstiftningen har allt ifrån 1886 byggt på och hänvisat till förefintligheten av rätt till vinterbete utanför renbetesfjällen.

En konsekvens av Svegs tingsrätts dom - utan ställningstagande till bärigheten i angivna domskäl - är att två samebyar, som har hela sitt vinterbetesområde inom Härjedalens kommun skulle vara helt utan vinterbete medan två andra byar med betesområden också utanför kommunen skulle sakna vardera ungefär hälften av nödvändig vinterbetesareal i förhållande till angivna renantal.

Samebyarna får peka på att rennäringslagen beslutades efter det att jordabalken och lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken beslutats. För det fall att kvalifikationstid för urminnes hävd inte skall få räknas efter utgången av 1971 hade detta förhållande bort anmärkas i propositionen 1971:51 med förslag till rennäringslag m.m.; ett sådant förbiseende kan inte läggas samebyarna till last.

Detsamma gäller för förhållandet att 1886 och 1898 års renbeteslag inte skulle ge tillräcklig upplysning om lokaliseringen av vinterbetesmarkerna samtidigt som det av angiven lagstiftning framgår att lagarna bygger på förutsättningen att sådana marker både tidigare utnyttjats och att rätten till vinterbete är, som det då angavs, en verklig rätt.

Den situation som nu uppstått leder till - om ändring ej åstadkoms på ett eller annat sätt - att renskötseln måste upphöra i området. Nu om inte tidigare måste det stå helt uppenbart att staten genom Regeringen har ett ansvar för att lägga förhållandena till rätta så att såväl samebyar som markägare i Härjedalen kan finna samverkansformer.

Processvägen står självfallet fortfarande öppen samtidigt som denna leder till betydande kostnader och i övrigt skapar rättsosäkerhet under ytterligare ett stort antal år med härav följande risk för försämrade relationer.

Det kan inte vara en rimlig avvägning att samebyar och markägare skall behöva skapa klarhet i rättsförhållanden och därav följande grunder för goda levnadsförhållande i en fråga där bristerna ligger i en oklar och/eller ofullständig lagstiftning och övriga överväganden av nationell politisk natur och för vilka det är staten som har ansvaret. I förhållande till renskötseln och den samiska kulturen följer ett sådant ansvar också av folkrättsliga förpliktelser.

Samebyarna får med hänvisning till det ovan redovisade hemställa om Regeringens skyndsamma åtgärder i enlighet med det här och i tidigare framställningar framförda.

Östersund den 1 mars 1996

Handölsdalens sameby

Idre sameby

Mittådalens sameby

Reidar Nordfjäll
ordförande

Jörgen Jonsson
ordförande

Härje Andersson
ordförande

Tåssåsens sameby

Tännäs sameby

Olof Johansson
ordförande

Edvin Rensberg
ordförande

Lars Sandow
samebyarnas ombud

Jörgen Bohlin
samebyarnas ombud

PM den 1 mars 1996 med redovisning av framställningar och motsvarande från samisk sida till Regeringen i anledning av rätten till vinterbete i Härjedalen

Från samisk sida (Samernas Nationalråd, Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och samebyarna själva) har gjorts olika framställningar till Regeringen alltifrån i december 1990 i anledning av inledda processer. Gemensamt för dessa framställningar har varit hemställan att staten genom Regeringen skall lägga förhållandena till rätta så att en process om betesrätten inte skall behöva föras. Regeringen besvarade detta den 6 februari 1991 med att "ett avtal mellan berörda markägare och sameby om ersättning av statsmedel för en i rennäringslagen medgiven betesrätt inte (torde) vara någon tillfredsställande lösning."

Motsvarande frågeställning togs av samebyarna därefter upp i skrivelse den 15 april 1994 med Regeringen genom dåvarande jordbruksminister Karl-Erik Olsson. Något ställningstagande från Regeringens sida togs inte med anledning av den gjorda framställningen.

I skrivelse till Statsrådet Margareta Winberg den 12 oktober 1994 väcktes frågan ånyo, denna gång av SSR.

I anledning av det som framkom vid därpå följande överläggningar den 7 november 1994 tillskrevs Statsrådet den 22 december samma år. I svaret den 11 januari 1995 anges bl a att "Ända sedan den första renbeteslagen 1886 har samerna haft rätt att vintertid hålla sina renar på bete inom de områden man besökt efter gammal sedvänja." Vidare hänvisas till Huss' utredning och att det där "anges yttergränserna för sedvanerättsområdet".

Efter viss ytterligare skriftväxling återkommer markägarna och samebyarna gemensamt i likalydande brev till Härjedalens kommun och Länsstyrelsen i Jämtlands län med begäran om ekonomiskt stöd av allmänna medel för arbetet med avtalvisa upplåtelser av renbete inom Härjedalens kommun. Skrivelserna är dagtecknade Falun den 23 februari 1995. Härjedalens kommun tillskriver därefter Statsrådet den 7 mars 1995 med hemställan om statlig finansiering för arbetet med avtalvisa upplåtelser av renbetet inom Härjedalens kommun. I skrivelsen hänvisar kommunen till skrivelse från Statsrådet den 10 februari samma år.

Efter beredning också i Justitiedepartementet meddelades, efter behandling i statsrådsberedningen, att det inte skulle vara konstitutionellt möjligt för staten att bevilja anslag till att teckna avtal mellan två icke-staliga parter. Samtidigt angavs att fortsatt undersökning skulle ske om fondmedel fanns tillgängliga för ändamålet.

Därpå beslutade Länsstyrelsen i Jämtlands län den 17 maj 1995 att inte lämna stöd för angivet ändamål. Länsstyrelsens motiv var att avtalen skulle kunna komma att "omfatta såväl marker på vilka renskötseln med stöd av 3 § första stycket 2. rennäringslagen (1971:437) får bedrivas under tiden den 1 oktober - den 30 april (sedvanerättsmarker) som andra marker." Härjedalens kommun beslutade därefter den 16 augusti 1995 att med hänvisning till att "länsstyrelsen och regeringen har meddelat att man ej kan lämna stöd för ändamålet" avslå markägarnas och samebyarnas hemställan om ekonomiskt stöd för avtalsförhandlingarna.

I brev från Statsrådet samma dag till samebyarna angavs att "Regeringen har idag ingen avsikt att förelägga Riksdagen en proposition med förslag att lämna stöd av budgetmedel för detta ändamål. Enligt min uppfattning får finansieringen av det aktuella arbete ordnas på annat sätt."

Samebyarna lämnade i brev till Statsrådet den 22 augusti 1995 vissa kompletterande synpunkter i anledning av det ovan redovisade beskedet bl a att något svar inte lämnats beträffande det av Sámiid Riikkasearvi/SSR framförda förslaget om medling.

Länsstyrelsen i Jämtlands län tillskrev Regeringen (Jordbruksdepartementet) den 20 november 1995 med begäran att få disponera s k Stensjömedel för att bestrida del av kostnader för ett arbete med en avtalsvis reglering av betesfrågan "som bilägger motsättningarna och garanterar en bra samlevnad" i enlighet med den gemensam framställning från markägarna och samebyarna den 6 samma månad.

I regeringsbeslut den 15 februari 1996 avslogs framställningen. Med hänvisning till yttranden från Kammarkollegiet, Jordbruksverket och Härjedalens kommun angavs som skäl för beslutet följande.

I Jämtlands län får renskötsel enligt 3 § första stycket 2 rennäringslagen (1971:437) bedrivas under tiden den 1 oktober - den 30 april utanför renbetesfjällen inom sådana trakter där renskötsel av älde bedrivs vissa tider av året. Sådan renskötsel får bedrivas utan avtal med och utan avgift till markägaren samt får i tiden utövas så länge urminnes hävd till rätten består. Betesrättens närmare geografiska omfattning kommer att prövas genom det pågående domstolsförfarandet. Regeringen delar Kammarkollegiets och Jordbruksverkets uppfattning att medel inte bör anvisas för det sökta ändamålet.

De förutsättningar på vilka angivna regeringsbeslut vilar föreligger inte jämförda med innehållet i Svegs tingsrätts dom den 21 februari 1996; detta utan ställningstagande till bärigheten i angivna domskäl.

1997-04-03

Jo97/811

Länsstyrelsen
Jämtlands län

INK 1997 -04- 0 9

Idre sameby
c/o Jörgen Jonsson
Foskros
790 91 IDRE

Ankom

1997 -04-

LRF Juridiska Byrån

Kopia
RD
landshövud
Bo L.
Tage L.
Erik B.
Nils Larsson
Leif Andersson
Jan Salomonsson
Pers. på renn. enh.
Pärm; Reg. beslut

Skrivelser om finansiering av kostnader för upplåtelse av rätt till renbete m.m.

Regeringens beslut

Regeringen vidtar ingen åtgärd med anledning av skrivelserna.

Ärendet

Handölsdalens, Idre, Mittådalens, Tåssåsens och Tännäs samebyar har i skrivelse den 26 februari 1997 yrkat bl.a. att staten skall garantera att nödvändigt renbete skall vara tillgängligt för envar sameby till i dag lovgivet antal renar inom angivna områden och så länge renskötsel bedrivs inom envar sameby samt att staten med budgetmedel betalar uppkommande kostnader för upplåtelse av betesrätt enligt avtal mellan samebyarna och markägarna.

Idre sameby har därefter kommit in med ytterligare en skrivelse.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen uppdrog den 14 mars 1996 åt Länsstyrelsen i Jämtlands län att mot bakgrund av pågående rättsprocesser om rätt till renbete på viss mark snarast utreda och lämna förslag till hur nödvändig tillgång till bete skall kunna åstadkommas för Handölsdalens, Idre, Mittådalens, Tåssåsens och Tännäs samebyar. Förslag till finansiering av de kostnader som kan komma att uppstå skall enligt beslutet lämnas med utgångspunkt i att anspråken på statsbudgeten inte får öka. Länsstyrelsen har ännu inte redovisat uppdraget. Det saknas därför skäl för regeringen att nu ta ställning till omfattningen av

244 AC

Postadress
103 33 STOCKHOLM

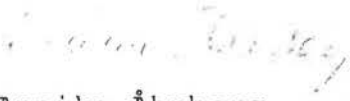
Besöksadress
Drottninggatan 21

Telefon växel 08 - 405 10 00
Telefax 08 - 20 64 96
Telex 156 81 MINAGRI S

Internet: registrator@agriculture.ministry.se
X.400: S=Registrator; O=Agriculture; P=Ministry; A=SIL; C=SE

behövt renbete, villkor för eventuella upplåtelser och finansiering av upplåtelseerna.

På regeringens vägnar

Annika Åhnberg

Bjarne Örnstedt

Kopia till

Statens jordbruksverk
Länsstyrelsen i Jämtlands län

Ivar Johansson
Höglunda
830 76 STUGUN

INKOM
1996-10-14

Arbetet med att söka lösa renbetesfrågan i Härjedalen m m
(1 bilaga)

Genom beslut den 29 april 1996 utsåg Länsstyrelsen Ivar Johansson att vara utredare i förhandlingsarbete syftande till att söka lösa renbetesfrågan i Härjedalen m m. Arbetet skulle ske i former som närmare redovisades i beslutet.

På förekommen anledning har Johansson frånträtt uppdraget. I samband med detta har Johansson lämnat en sammanfattande redovisning av det hittillsvarande arbetet.

Länsstyrelsen entledigar härmed Johansson från uppdraget som utredare.

Länsstyrelsen kommer att i särskild ordning överväga på vad sätt frågan skall drivas vidare.

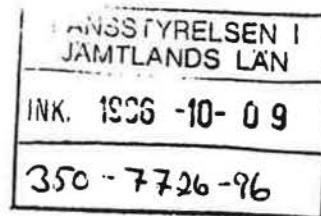
Tage Levin

Erik Berglund

Bilaga
Redovisning 1996-10-05

Kopia till
Bjarne Örnstedt, jordbruksdepartementet
förbundsjurist Jörgen Bohlin
~~advokat Nils Larsson~~
förbundsjurist Leif Andersson
ordförandena i Tåssåsens, Handölsdalens, Mittådalens, Tännäs och Idre
samebyar
Jan Salomonsson, Tännäs
Karl Erik Mårtensson, Hede
rennäringsenheten
rättsenheten
akten

Till Länsstyrelsen

Den 29/4 utsågs undertecknad av Länsstyrelsen i Jämtlands län till medlare i den så kallade renbeteskonflikten i Härjedalen och Norra Dalarna.

Arbetet inleddes för min del redan innan jag utsågs till medlare.

För att få en uppfattning om problembilden och om jag skulle ha en rimlig chans att medverka till någon form av lösning av den besvärliga situation som uppstått, krävdes kontakter med ett antal människor i det aktuella området.

Dessa kontakter ledde till att jag accepterade Länsstyrelsens erbjudande.

Alla de kontakter jag hade både innan och efter det att arbetet startade var entydiga i sin bedömning av läget.

Det kan sammanfattas i följande mening:

Svårt men inte omöjligt.

Min förhoppning var att medverka till att parterna närmade sig varann på det lokala planet. Tidigt insåg jag att man pratade mycket "om varandra" men alldeles för lite "med varandra".

Detta har fått till följd att nästan all kommunikation mellan parterna förs antingen via massmedia eller via parternas jurister med säte i Umeå och Stockholm.

Detta har inneburit att parterna lokalt inte tar det ansvar som jag tycker dom borde göra för att få igång en nödvändig dialog som början på en tänkbar lösning av konflikten.

Den vilja till lösning på problemen som jag har mött i de enskilda samtal som jag haft återspeglades aldrig vid de två överläggningar som jag deltog i där parterna deltog med "full representation".

För samernas del verkar det vara så att problemet med renbetet i Härjedalen och Norra Dalarna skall kopplas ihop med samernas krav på en urbefolkningsrätt innehållande även andra rättigheter.

Hur känslig frågan är framgår av bilagda anteckningar från vårt första möte i Sveg.

Det kan konstateras att resultatet av detta möte, som jag hade hoppats skulle vara inledningen till en dialog mellan parterna genom att berörda samebyar - markägare tog ansvar för att samtalen kom igång, tyvärr inte rönt någon större framgång.

Det fanns inte tillräcklig vilja och ansvar för att det skulle leda till en fortsatt fruktsam dialog.

Avd denna redovisning framgår att positionerna är rätt låsta och måste jag tyvärr konstatera troligen blivit ännu mer cementerade under de månader jag arbetat med ärendet. Det får emellertid inte tas som intäckt för att frågan är olöslig, tvärtom den går att lösa.

Men för detta krävs ett större lokalt ansvarstagande.

Detta är de viktigaste slutsatserna jag har kunnat dra av det arbete jag hann göra innan jag avgick.

Till sist, frågan måste ju lösas.

Överväg noga om det är meningsfullt att fortsätta arbetet inna Hovrätten fattat sitt beslut i det överklagande ärendet från Svegs tingsrätt.

Detta har nämligen varit en av bromsarna i förlikningsarbetet.

Höglunda 1996-10-05

Ivar Johansson

Räkning

Till Länsstyrelsen

LÄNSSTYRELSEN I JÄMTLANDS LÄN
INK. 1996 -10- 09

Inläsning av material	23 tim
Personkontakter per telefon	4 "
Överläggning med parterna den 17/6, 12/8 inkl förberedelser-resor	38 "
Överläggning med företrädare för Länsstyrelsen	
16/4	3 "
13/5	3 "
23/5	3 "
31/7	3 "
7/8 Företrädare för samebyarna	4 "
9/8 Överl med enskilda markägare och och samer i Härjedalen	14 "
16/8 Genomgång med Annica Åhnberg	4 "
28/8 Överl länsledning = avslutning	4 "
<u>Summa</u>	<u>103 timmar</u>

Resor

Höglunda - Östersund - Höglunda 7 x 140 km	980 km
Höglunda - Sveg - Höglunda	496 "
Höglunda - Funäsdalen - Höglunda	620 "
Höglunda - Storhogna - Höglunda	330 "
<u>Summa</u>	<u>2.426 km</u>

Höglunda den 8 oktober 1996

Ivar Johansson
Höglunda 2332
830 76 STUGUN

Storkogna den 12-8 1896.

Namn	Fördröber.
Tor Johansson	Lösningsföreläsn
Indröbler	Ans. sambyggen
Nedre Skogby	Ombygd sambyggen
Edvin Rönberg	Tännså Samby
Jörgen Jönsson	Idre samby
Peter Jönsson	Idre samby
Per-Olof Jönsson	Tännså Samby
Per-Olof Jönsson	- " -
Karl Nordvall	Handölsdalen Same
Härje Andersson	Mittadalen - " -
Per Jon Jönsson	- " -
Nik-Gunnar Kråk	Handölsdalen - "
ANDERS BLIND	- " -
KARL ERIK SVEDBÄCK	LRF
Anders Martinsson	Marknäs -
Sven Erik Lamm	LRF
PER NORDLINDER	- " -
Harry Silver	Markägare-förening
Jan Jönsson	Processgruppen, Markägarefören
Sten Hungefält	- " -
Nils Larsson	ad hoc, markäg
LEIF ANDERSSON	Föreningsstyrelse, - " -

Enligt sändlista

1996-04-29
LRF Juridiska Byrån

Arbete med att söka lösa renbetesfrågan i Härjedalen

BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Svegs tingsrätt har genom dom den 21 februari 1996 förklarat att någon av avtal oberoende rätt till bete med ren till förmån för Handölsdalens, Mittådalens, Tåssåsens och Tännäs samebyar samt Idre nya sameby inte belastar en lång rad fastigheter inom Hede, Lillhårdals, Linsells, Tännäs, Vemdals, Ytterhogdals, Älvros, Ängersjö och Överhogdals socknar, allt inom Härjedalens kommun. Domen är enligt uppgift överklagad.

Vid Mora tingsrätt pågår civilrättslig process om rätt till renbete mellan markägare och Idre nya sameby rörande marker inom Älvdalens kommun.

Som en följd av den uppkomna situationen har Regeringen genom beslut den 14 mars 1996 (Jo 96/640) uppdragit åt Länsstyrelsen "att mot bakgrund av pågående rättsprocesser om rätt till renbete på viss mark snarast utreda och lämna förslag på hur nödvändig tillgång till bete skall kunna åstadkommas för ovannämnda fem samebyar. Länsstyrelsen har därvid att lämna sitt förslag med utgångspunkt i att anspråken på statsbudgeten inte får öka.

För att rennäringen skall kunna fortleva och ha möjligheter att utvecklas är det i den uppkomna situationen mycket angeläget att tillförsäkra byarna tillgång till renbete utanför åretruntmarkerna.

Länsstyrelsen konstaterar att markägarna och berörda samebyar under det senaste året i olika sammanhang visat ett gemensamt intresse av att lösa det framtida behovet av renbete genom fastighetsvisa nyttjandearrangemang. Länsstyrelsen har efter domen uppfattat reaktioner från markägarna innebärande att förhandlingsvilja fortfarande finns kvar.

Med utgångspunkt från det givna regeringsuppdraget har Länsstyrelsen vid samtal med företrädare för samebyarna och markägarna fått synpunkter på hur man bäst bör gå till väga för att få till stånd en bra dialog och uppnå åsyftat resultat. Härvid har understrukits vikten av att parterna själva ges ett långtgående ansvar att driva arbetet utan detaljerade di-

rektiv och myndighetsstyrning men påpekat att vissa ekonomiska resurser måste ställas till förfogande. Från markägarhåll har man därvid hänvisat till skrivelsen den 23 februari 1995 ställd till bl a landshövdingen. Från markägarhåll har även påpekats att dialogen mellan parterna förutom renbetet även kan omfatta andra samverkansformer och samlevnadsfrågor.

Företrädare för rennäringen har för sin del framhållit vikten av att förhandlingarna sker med utgångspunkt från behovet av betesmarker och att alla byar får vara med i arbetet. Man hävdar att budgetmedel måste kunna komma i fråga. Ett önskemål är att arbetet bedrivs på sätt som skedde i den s k Tännäs-Idregruppen (TIG). Stängselfrågor bör vidare komma med i diskussionerna.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Länsstyrelsen ser det som sin uppgift att skapa bästa möjliga förutsättningar för arbetet och vill därför inte i onödan ge direktiv som skulle verka försvårande.

Med den utgångspunkten bör parterna själva tämligen fritt få planera och driva arbetet. En av Länsstyrelsen utsedd utredare bör dock finnas som i egenskap av medlare tar initiativ till kontakter och startar upp arbetet, följer detta i lämplig utsträckning, förmedlar kontakter dels mellan parterna dels mellan parterna och Länsstyrelsen samt lämnar förslag om lämpliga åtgärder till Länsstyrelsen.

Med hänsyn till det statsfinansiella läget kan enligt regeringens besked budgetmedel inte påräknas för de kostnader som uppkommer. Mot den bakgrunden bör Länsstyrelsen utverka andra medel för att kunna bestrida sådana kostnader.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen utser förra landstingsrådet Ivar Johansson, Höglunda, Stugun, att vara utredare i förhandlingsarbetet i former som redovisas ovan.

Förhandlingsarbetet bör i huvudsak kunna bedrivas på det sätt och i de former som beskrivs i nyssnämnda skrivelse den 23 februari 1995.

En viktig målsättning måste emellertid vara att genom överenskommelser säkra betesmark för de högsta renantal som är bestämda för berörda byar. Förhandlingsarbetet bör även avse de marker inom Älvdalens kommun varom process nyligen inletts vid Mora tingsrätt och marker där som i övrigt kan behövas där för att tillgodose Tännäs samebys betesbehov.

Överenskommelser kan innebära arrendeavgifter. Eftersom budgetmedel inte synes kunna komma i fråga återstår för byarna att om så skulle behövas vid sidan av egna medel söka få ta i anspråk fondmedel eller andra medel som står eller ställs till rennäringens förfogande.

Parterna har möjlighet att vid behov utnyttja kompetens vid Länsstyrelsens rennäringsenhet.

Markägarintressena och sameintressena bestämmer själva vilka som skall delta i förhandlingsarbetet. Vardera parten får var för sig disponera ett belopp om 100 000 kr som skall täcka biträdeshjälp, dagarvoden, resekostnader, traktamenten m m. Ytterligare medel för ändamålet kan inte påräknas. Medel rekvideras från Länsstyrelsen som efter det att arbetet avslutats emotser redovisning om hur medlen använts. I det sammanhanget vill Länsstyrelsen understryka att arbetet måste bedrivas så kostnadseffektivt som möjligt.

Till Ivar Johansson utgår ersättning vars storlek bestämmes i särskild ordning samt traktamente och reseersättning.

Länsstyrelsen kommer att begära att få disponera s k Stensjömedel för att täcka kostnader som förhandlingsarbetet medför. För arbetet kan det komma att behövas material från Lantmäterimyndigheten i form av kartor, sammanställningar, registerutdrag, m m. Vissa andra uppdrag kan även komma att behöva läggas ut på den myndigheten. Ifall fastighetsvisa avtal träffas kan det bli så att man kan ta myndighetens tjänster i anspråk för vissa expeditionella tjänster. Avsikten är att få Stensjömedel även för sådana kostnader.

Från det förhandlingsarbete i samma syfte som ägde rum 1989 (den s k Bohmangruppen) återstår ett belopp om 9 769 kr av de Stensjömedel som avsattes för att täcka kostnaderna. Länsstyrelsen beslutar att det beloppet får användas för det nu aktuella förhandlingsarbetet (konto 72401-3).

Inriktningen bör vara att parterna söker klara av förhandlingsarbetet så att utredaren före utgången av 1996 kan lämna förslag till lämpliga åtgärder och finansieringen av detta. Om så ej är möjligt förväntar Länsstyrelsen sig vid den tidpunkten en rapport om förhandlingsläget.

Tage Levin
länsråd

Erik Berglund
förste länsassessor

Sändlista

Ivar Johansson

förbundsjurist Jörgen Bohlin

advokat Nils Larsson

↓ förbundsjurist Leif Andersson

ordförandena i Tåssåsens, Handölsdalens, Mittådalens, Tännäs och Idre
samebyar

Jan Salomonsson, Tännäs

Karl Erik Mårtensson, Hede

rennäringseenheten

rättsenheten

akten

media, bl a sameradion i Kiruna